

לבוד, מצינו בתלמוד בכמה מקומות שדנים אותו אף להחמיר¹⁴³. כגון לענין לחי* המתיר לטלטל במבוי*, שאינו מתיר אלא עד חודו הפנימי¹⁴⁴, ואינו מתיר אלא כשאינו נמשך ארבע אמות לאורך המבוי¹⁴⁵, שכמה לחיים סמוכים זה לזה לאורך המבוי והם ראויים להצטרף על ידי לבוד, הרי הם כלחי אחד, ואין מטלטלים אלא עד חודו הפנימי של הלחי הפנימי שביניהם¹⁴⁶, ואם הם נמשכים יחד ארבע אמות לאורך המבוי, אינם מתירים¹⁴⁷, שדנים לבוד להחמיר¹⁴⁸. וכן לענין טמאת-אהל*, בית שיש בגג ארובה וכזית מן המת תחתיה, לא טיהרו את הבית אלא משום שאין דנים כלל לבוד באמצע, לסוברים כן¹⁴⁹, או שאין דנים לבוד באמצע בטומאה, לסוברים כן¹⁵⁰, או שאין דנים כלל לבוד בטומאה, לסוברים כן¹⁵¹, ואלמלא טעמים אלו, היתה הארובה נחשבת סתומה משום לבוד - כל שהיא פחותה משלשה טפחים, או כל שהיא פחותה מטפח לסוברים שלבוד [טור תתלן] לענין טומאה שיעורו פחות מטפח¹⁵² - והבית כולו היה טמא מחמת הטומאה שתחתיה¹⁵³, שדנים לבוד להחמיר¹⁵⁴. וכן לענין קרפף* שלא הוקף לדירה - קרפף הוא מקום מוקף מחיצות המשמש לאוצר¹⁵⁵, וכשלא הוקף לדירה והוא גדול מבית סאתיים עשאוהו לענין הוצאה מרשות לרשות בשבת ככרמלית¹⁵⁶, ואם חזר והקיפו מבפנים במחיצה אחרת לשם דירה, נעשה מוקף לדירה ודינו כרשות-היחיד¹⁵⁷ - שאם הקיפוהו לשם דירה במחיצה אחרת שאין שלשה טפחים בינה ובין המחיצה הראשונה, אינה מועילה להחשיבו כמוקף לדירה¹⁵⁸ - כל שלא נתמעט הקרפף מבית סאתיים, ויש אומרים אפילו נתמעט¹⁵⁹ - שהיא כתוספת מחיצה על גבי המחיצה הקיימת, משום לבוד¹⁶⁰, שדנים לבוד להחמיר¹⁶¹.

בכמה אופנים מצינו, שיש מן הראשונים שכתבו שאין אומרים לבוד להחמיר¹⁶². כגון לענין סכך פסול - שכשיש ברחבו ארבעה טפחים, הוא פסול את הסוכה¹⁶³ - שאם היה אויר פחות משלשה טפחים חולקו באמצע, אף על פי שרוחב הסכך הפסול עם האויר שבאמצעו ארבעה טפחים, כל שאין בסכך הפסול עצמו ארבעה טפחים, אינו פסול¹⁶⁴, ואין דנים משום לבוד להחמיר כאילו האויר שבין שני חלקי הסכך הפסול סתום בסכך פסול ונמצא הכל ארבעה טפחים סכך פסול, [טור תתלז] שאין דנים לבוד להחמיר¹⁶⁵. מהם שכתבו שדוקא כשאין ארבעה טפחים בשני צידי הסכך הפסול בלא האויר שבאמצע, אין דנים לבוד להחמיר, אבל כשיש בסכך הפסול עצמו ארבעה טפחים, אלא שאין ארבעה טפחים בכל צד, מצטרפים חלקי הסכך הפסול לפסול¹⁶⁶, משום לבוד¹⁶⁷, שדוקא לצרף את החלל שבין שני עומדים לשיעור אין דנים לבוד להחמיר - אף על פי שבמקום שדנים לבוד להקל, דנים את החלל כמלא, ומצטרף לשיעור¹⁶⁸ - אבל להחשיב את הצדדים כסמוכים זה לזה ואת החלל שביניהם כסתום, דנים דין לבוד אף להחמיר¹⁶⁹, ומהם שמסתפקים בזה¹⁷⁰, ואף על פי שללא דין לבוד, תיפסל הסוכה משום האויר שבה¹⁷¹, דנים בו דין לבוד להחשיבו כסתום - להלכה שאומרים לבוד באמצע¹⁷² - אבל אין דנים אותו כסתום בסכך פסול, ולא דנים את חלקי הסכך כקרובים זה לזה, ולכן אין הסוכה נפסלת מחמת סכך פסול שבה¹⁷³. וכן לענין אהל*, שכל שיש בו טפח אסור לעשותו בשבת, משום בונה¹⁷⁴, כתבו ראשונים שאם [טור תתלח] אין באהל טפח אלא על ידי לבוד, מותר לעשותו בשבת¹⁷⁵ - אף על פי שאהל כגון זה נידון משום לבוד כאהל להקל, כגון שמותר להוסיף עליו אהל עראי בשבת, שכל שיש בו טפח לא אסרו חכמים להוסיף עליו¹⁷⁶ - שאין אומרים לבוד להחמיר¹⁷⁷. וכתבו אחרונים שאף לדעה זו לא אמרו שאין לבוד להחמיר אלא בדבר שתחילת דין לבוד בו היא להחמיר, אבל כשדנים לבוד לעשות על ידו מחיצה, כיון שנעשה מחיצה שוב יש בו כל דיני מחיצה בין להקל בין להחמיר¹⁷⁸.

בטעם הדבר שאין אומרים לבוד להחמיר, לסוברים כן¹⁷⁹, כתבו אחרונים שהוא משום שכך נאמרה ההלכה למשה מסיני לדון לבוד להקל ולא להחמיר¹⁸⁰. ויש שכתבו שלמדים מטומאה, שהלכה-למשה- מסיני* שאין אומרים בה לבוד¹⁸¹, ואף על פי שאין למדים מטומאה שאין אומרים לבוד להקל¹⁸², כיון שלבוד האמור בטומאה הוא להחמיר - להחשב אהל-המת* - יש ללמוד ממנו שלא לומר לבוד להחמיר¹⁸³. ויש שכתבו שלבוד "להחמיר" שאין דנים, היינו לבוד הבא לגרום [טור תתלט] חסרון, שסכך פסול אין מציאותו פוסלת, אלא פסולו משום חסרונו שאינו סכך כשר, ולפיכך אויר שבסוכה בין סככים פסולים אין דנים בו לבוד לדון כסכך פסול שבצדדיו, שלא נאמר לבוד אלא לעשות מחיצה או אוהל וכיוצא בזה, אבל בדבר שמציאותו פוסלת, ולא רק שחסר דבר המכשיר, דנים לבוד אף להחמיר¹⁸⁴. ויש שכתבו שאין חילוק בדין לבוד בין קולא וחומרא, אלא שלהלכה אין להחמיר בלבוד באמצע הגג - אף לא לצרף את הצדדים בלא השלמת החלל שביניהם¹⁸⁵ - כיון שנחלקו רב אחא ורבינא אם דנים לבוד באמצע¹⁸⁶, ובמחלוקת רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל¹⁸⁷, ולכן בלבוד באמצע במקום שקולא היא שלא לדון לבוד, הלכה כדברי המיקל שאין דנים לבוד¹⁸⁸.

לבוד להחמיר כשהוא בדפנות או בצד הגג, כגון בלחיים ובמחיצות קרפף 189, יש מהאחרונים שכתבו שלדברי הכל דנים בו דין לבוד, ולא אמרו שאין אומרים לבוד להחמיר, אלא באמצע הגג 190. שלדעתם מה שאין אומרים לבוד להחמיר היינו משום שלומדים מטומאה, שאין דנים בה דין לבוד 191, וכיון שבטומאה דוקא באמצע אין דנים דין לבוד, לסוברים כן 192, לפיכך אף בשאר דינים, דוקא באמצע הגג אין דנים לבוד להחמיר, אבל בדפנות או בצד הגג דנים אפילו להחמיר 193. או משום שלדעתם מה שאין דנים לבוד להחמיר, היינו משום שבמחלוקת רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל 194, ולכך דוקא באמצע שנחלקו בו רב אחא ורבינא אין אומרים לבוד להחמיר, אבל בדפנות ובצד הגג, [טור תתמ] שלא נחלקו בו, ולדברי הכל דנים בו דין לבוד, דנים בו אף דין לבוד להחמיר 195.

לבוד הבא להחמיר, יש מן האחרונים שנראה מדבריהם, לדעה שאין דנים לבוד להחמיר, שאין דנים מחמתו את הצדדים כסמוכים זה לזה אפילו בלא השלמת החלל שביניהם 196, והורו במיטה שרגליה עשויות כדפנות המגיעות לקרקע - שאסור להעמידה בשבת ויום טוב מלמטה למעלה, הדפנות ולאחר מכן הגג, שדרך בנין בכך 197 - שכל שאין דפנות המיטה מגיעות לקרקע ממש, אפילו הן מגיעות עד פחות משלשה טפחים סמוך לקרקע, מותר להעמידה מלמטה למעלה, שאין הדפנות נחשבות כמגיעות לקרקע משום לבוד, שאין דנים לבוד להחמיר 198, וכן כתבו בטעם ששני גגות שביניהם פחות משלשה טפחים ומת מונח תחת אחד מהם, שאינם חשובים גג אחד ואין הטומאה עוברת לתחת הגג השני 199, משום שאין אומרים לבוד להחמיר 200. אף לדעה זו יש מן האחרונים שכתבו שלקרב את צדדי החלל דנים לבוד להחמיר 201, ומיטה שדפנותיה מגיעות עד פחות משלשה טפחים סמוך לקרקע שהתירו להעמידה מלמטה למעלה בשבת 202, היינו משום שאסור העמדת המיטה נאמר - לדעתם - במיטה שדפנותיה גבוהות עשרה טפחים דווקא, וכשאין עשרה טפחים אלא בצירוף החלל שבין הדפנות לקרקע, הואיל והוא לבוד להשלים אין דנים אותו להחמיר ולאסור 203, ובשני גגות שטומאה תחת אחד מהם, אם היה כל אחד מן הגגות רחב טפח, או אפילו היה כל אחד מהם [טור תתמא] רחב חצי טפח ונמצא שיש ביניהם יחד רחב טפח - שהוא שיעור אהל-המת* המביא את הטומאה 204 - דנים לבוד ביניהם והטומאה הולכת מזה לזה, שדנים לבוד להחמיר במקום שדי לקרב את הצדדים בלא לצרף את החלל שביניהם 205, ושני גגות שאמרו שאין הטומאה עוברת מזה לזה 206, היינו כשאין טפח בשני הגגות יחד אלא בצירוף החלל שביניהם, שהוא לבוד להשלים ואין דנים אותו להחמיר 207.

המסכך על גבי נסרים דקים העשויים להחזיק גג של רעפים - שמאחר שנעשו לצורך הגג הם פסולים לסכך 208 - והנסרים ניכרים בתוך הסכך הכשר המונח על גביהם, ולפיכך אינם בטלים בו - לסוברים כן 209 - יש מן האחרונים שכתבו שכל שאין שלשה טפחים בין נסר לנסר הסוכה* פסולה, שדנים לבוד בין הנסרים ונעשו כדף אחד וכאילו אין ריוח ביניהם, ואף על פי שאין הנסרים מצטרפים לפסול משום ארבעה טפחים סכך פסול הפוסל בסוכה 210, שאין דנים לבוד להחמיר, לסוברים כן 211, מכל מקום כיון שהנסרים ניכרים ואין בין נסר לנסר שלשה טפחים, שוב אין הסכך הכשר שעליהם מועיל להכשיר את הסוכה 212. על המכשירים משום שאין דנים לבוד כשסכך כשר מפריד בין הנסרים, עי' לעיל: גדרו 213.

במקום שבאים לדון כאחד דין חבוט-רמי* ודין לבוד, ולהחמיר, כגון שני חלקי סכך פסול - הפוסל בסוכה בארבעה טפחים 214 - שיש בהם יחד ארבעה טפחים, והם עומדים זה [טור תתמב] גבוה מזה, והם רחוקים זה מזה, ויש ביניהם שלשה טפחים, אלא שאם נדון את הסכך הפסול העליון כאילו הושפל כלפי מטה משום חבוט רמי, שוב יהיה המרחק שביניהם פחות משלשה טפחים, ויצטרפו על ידי לבוד לפסול, יש מהאחרונים שכתבו שאינם מצטרפים, שאף לסוברים שדנים לבוד להחמיר 215, אין דנים חבוט רמי ולבוד כאחד להחמיר 216.

143 [size=85]. עי' להלן. ועי' ציון 198, ועי' פסקי ריא"ז סוכה פ"א ה"ב ומ"ב ס"י תרכ"ס"ק יז. אבל עיקר דין לבוד נאמר להקל, כגון להכשיר מחיצה, ולחי וקורה, וסוכה, ועוד, עי' בפרקים הבאים.

- 144 . ע"ע לחי.
- 145 . ע"ע הנ"ל, ושם אם אינו מתיר כלל או מתיר מחודו הפנימי.
- 146 . רבב"ח אמר ר' יוחנן בערובין ט א.
- 147 . רב אשי בד' ר' יוחנן, שם ע"ב.
- 148 . רשב"א ערובין טז ב; מג"א סי' תקב ס"ק ט.
- 149 . עי' ציון 487.
- 150 . ע"ע טמאת אהל ציון 1126.
- 151 . ע"ע הנ"ל ציון 1127.
- 152 . ע"ע הנ"ל ציון 1118 ואילך.
- 153 . עי' סוכה יח א, ועי' ריטב"א ערובין י ב ד"ה הא דאמרינן בעור.
- 154 . מג"א שם. וע"ש שהביא מעין זה מתוס' ערובין שם ד"ה עור, ועי' מחה"ש שם. ועי' שו"ת חת"ס יו"ד סי' שמ אות ג וקובץ תשובות סי' יד, שצידד שלא אמרו בגמ' כן אלא להקל. ועי' ציון 183.
- 155 . עי' רש"י ערובין יח א ד"ה לגינה ולקרפף, וע"ע קרפף.
- 156 . ע"ע כרמלית וע' מוציא וע' רשות היחיד.
- 157 . ע"ע קרפף וע' רשות היחיד.
- 158 . עי' ערובין כה א; עי' רמב"ם שבת פט"ז ה"ח; עי' טוש"ע או"ח שנה ו. ועי' ערובין שם שי"ס שאף במרחיק שלשה טפחים לא הועיל, עד שירחיק ד"ט.
- 159 . עי' רמב"ם ומ"מ שם, וע"ע קרפף. ועי' שו"ת ברכת אברהם סי' כד ומ"מ שם, בחילוק בין מחיצה לבין טח את הכותל בטיט, שאם מיעטו מבית סאתיים מועיל לדברי הכל, ע"ע הנ"ל.
- 160 . עי' גמ' ורש"י שם.
- 161 . חכ"צ סי' נט. ועי' פמ"ג או"ח סי' שסג מש"ז ס"ק א, שצידד שאין זה מדין לבוד, אלא מעין לבוד.
- 162 . עי' להלן. ועי' ציון 198 ואילך.
- 163 . ע"ע.
- 164 . תוס' סוכה יז א ד"ה אילן; תוס' הרא"ש שם ד"ה ומה ורא"ש שם סי' לג; רי"ו תא"ו נ"ח ח"א; טור או"ח סוס"י תרלב.
- 165 . רא"ש שם ושם, וכ"ה בתוס' שם לגי' דפוס ראשון (מובא בהג' במהד' עוז והדר שם), ובתוס' שלפנינו משמע שדנים את האויר כסתום, אלא שאינו משלים לד"ט, והיינו שדנים שהוא כסתום בסכך כשר, ועי' ציון 48 ואילך, ועי' להלן. ועי' רשב"א ערובין טז ב, שאם אין דנים לבוד להחמיר, פעמים שדנים כשני הצדדים להקל, ע"ש באיזה אופן, ועי' קה"י סוכה סי' יג, ועי' ציון 102 ואילך.
- 166 . רי"ו שם: נראה.
- 167 . לבוש שם, בפ"י צד ב בתוס' דלהלן. ועי' בית מאיר או"ח סי' תקב וקהילת יעקב (לוברבוים) שם שחולקים, וסוברים שהספק אינו מטעם לבוד, וכ"נ בקר"נ ונתיב חיים שבציון 185.
- 168 . עי' ציון 48. פמ"ג או"ח סי' שסג מ"ז ס"ק א וערל"נ סוכה יז א וקה"י שם.
- 169 . עי' מג"א סי' תרלב ס"ק ה בד' ראשונים דלהלן, ולבו"ש ופמ"ג א"א שם ומחה"ש סי' תקב ס"ק ט וערל"נ ושפ"א שם בדעתו. ועי' פמ"ג סי' שסג שם, שנ' שפי' שלד"ה אומרים לבוד להחמיר שייחשב

כסמור, והספק דלהלן שמא אומרים אף שהוא כסתום בסכך כשר, ועי' לעיל ולהלן. ועי' מג"א סי' תקב שם. ועי' בכו"י סי' תרלב ס"ק י. ועי' קה"י שם. ועי' ציונים 177, 201.

170. תוס' סוכה שם ד"ה אילו; תוס' הרא"ש שם ד"ה ומה ורא"ש שם סי' לג; טוש"ע או"ח תרלב ד. ועי' ראבי"ה סי' תרכו, שאין להסתפק אלא לסוברים שאויר פחות מג"ט בסוכה ישנים תחתיו, וכן יש להסתפק כשיש בין חלקי הסכך הפסול פחות מג"ט סכך כשר, וע"ש מסקנתו להקל משום שלא מצאנו לבוד לפסול, אלא שהמחמיר תע"ב.

171. עי' ציון 478, ועי' רע"א שבציון שם ועלר"נ שם, שתמהו כן.

172. עי' ציון 497 ואילך.

173. חי' בן אריה סי' ד אות א, ועי' לעיל. ועי' שפ"א וקה"י שם וציון 102 ואילך.

174. ע"ע אהל ציון 39 ואילך.

175. עי' תוס' ערובין קב א ד"ה לא אמרן; תוס' ר"פ שם ד"ה שאין בשיפועם; ריטב"א שם; תוס' הרא"ש שם; אגודה שם סי' קו.

176. עי' ציון 700. ראשונים הנ"ל.

177. תוס' ר"פ ואגודה שם, ועי' תוס' ותוס' הרא"ש וריטב"א שם, ועי' ציון 694 ואילך, ושם שיש שכ' טעם אחר. ועי' ראשונים הנ"ל שכן מסתבר, שודאי מותר בשבת לנטות שני חוטים הרחוקים זה מזה פחות משלשה טפחים, אף על פי שמדין לבוד חשוב אהל, ועי' רש"ש שם, שיש לחלק כדלעיל ציון 166 ואילך. ועי' מהרש"א לתוס' שם, שהק' שלדבריהם שיכול לעשות בשבת אהל טפח ע"י לבוד, ואח"כ להוסיף עליו (עי' ציון 700), ועי' תו"ש סי' שטו ס"ק ז.

178. אב"נ או"ח סי' רצא, וע"ש כמה אופנים שדנים תחילה להחשיב מחיצה. ועי' ציון 698.

179. עי' לעיל.

180. לבוש או"ח סי' תרלב ס"ד. ועי' ראשונים דלעיל שני שסברא היא, וצ"ב. וצ"ב, שלפ"ז בכל אופן אין לומר לבוד להחמיר, ועי' ציון 143 ואילך.

181. ע"ע טמאת אהל ציון 1125 ואילך.

182. עי' רש"י שם ד"ה הכי גמירי להו.

183. אב"נ או"ח סי' תסד אות ט בד' רמ"א שבציון 200. וע"ש שלפ"ז אין תימה מדין טומאה שתחת ארובה שהיו דנים בה לבוד להחמיר, עי' ציון 153, כי לא אמרו כן אלא לולא ההלכה שאין דנים בטומאה לבוד באמצע.

184. אב"נ שם אות ח.

185. עי' ק"נ ונתיב חיים דלהלן, ועי' ציון 167.

186. עי' ציון 487 ואילך.

187. ע"ע הלכה: רב אחא ורבינא. וע"ש ציון 956 מר"ן, שבדבר שיש בו להקל ולהחמיר לא נפסק לקולא, אלא הדבר ספק. ועי' ציון 499.

188. ק"נ סוכה פ"א סי' לג אות ת ונתיב חיים סי' תקב.

189. עי' ציונים 146 ואילך, 160.

190. אחרונים דלהלן.

191. עי' ציון 183.

192. ע"ע טמאת אהל ציון 1126 ואילך, מח' בזה.

- 193 . אב"נ שבציון 183.
- 194 . עי' ציון 188.
- 195 . ק"נ ונתיב חיים שבציון הנ"ל.
- 196 . רמ"א דלהלן. ועי' ציון 185.
- 197 . עי' ביצה לב ב' ורמב"ם יום טוב פ"ד הט"ו וטוש"ע או"ח תטו ותקב.
- 198 . ד"מ שם סי' תקב ס"ק ב. ועי' ב"י שם שחולק ואוסר, ועי' ציונים 143, 178, 698.
- 199 . עי' מהר"י ווייל פסקים סי' לג א.
- 200 . ד"מ יו"ד סי' שעא ס"ק בד' מהר"י ווייל שם, ובהגהת שו"ע שם ס"ד. ועי' מג"א סי' תקב ס"ק ט שתמה, שהטעם משום שאין לבוד בטומאה, ע"ע טמאת אהל ציון 1125 ואילך, ועי' ט"ז יו"ד שם ס"ק ה.
- 201 . מחה"ש בד' רמ"א שם, ועי' ציון 169.
- 202 . ציון 198.
- 203 . מחה"ש שם.
- 204 . ע"ע אהל המת ציון 34.
- 205 . מחה"ש שם.
- 206 . ציון 199.
- 207 . מחה"ש שם.
- 208 . ע"ע סוכה.
- 209 . ב"ח דלהלן, וע"ע סוכה.
- 210 . ע"ע הנ"ל. עי' ציון 164 ואילך.
- 211 . עי' לעיל. עי' ציון הנ"ל.
- 212 . ב"ח או"ח סי' תרכו, ועי' רש"י סוכה ט א ד"ה מאי למימרא ומהרי"ל הל' סוכות סי' יא, שמ' שהיו פוסלים משום לבוד אלמלא שהנסרים בטלים, ועי' ב"ח שם.
- 213 . ציון 65.
- 214 . ע"ע סוכה.
- 215 . עי' ציון 143, ועי' ציון 169.
- 216 . מג"א סי' תרלב ס"ק ב' ומחה"ש בביאורו, וע"ש שנ' שנידונו בסכך מן הצד שפוסל בד' אמות, ע"ע הנ"ל, וצ"ב שבזה לכא' יפסל אף ללא דין לבוד, כל שהסכך הכשר מופלג מהדופן. ועי' פמ"ג א"א שם. ועי' ציון 546. והיינו שדנים דין חבוט להכשיר הסוכה, ולא דנים דין לבוד, שתיפסל הסוכה מחמת סכך פסול (ועי' ציון 170), וצ"ב אם הוא אף באופן שגם הסכך הכשר אינו באותו גובה, וצריך להכשיר סוכה זו מדין חבוט ולבוד.